

and predominant type

appears also in Daniel Krieger's

History of the County of Thomas (1848
p. 334)

also in John L. Larkin

of 1848, p. 343.

also in 1848, p. 34.

Piękny List.
Elisei Aurimontani

A D

D A N T I S C A N O S

bellum & arma

circumspicientes;

E P I S T O L A

I N Q U A

V A T E M eis popularem
exhibet.

Anno Domini, M. DC. XXXVIII.

220087 I

Epistola

A D

DANTISCANOS

bellum & armis

et rebus

EPISTOLA

IN QVA

VITAE CIVIS POPULI

ET

ANNO 1611

Amplissimo Senatui
Ciuitatiq̃ue GEDANENSI,

Eliseus Aurimontanus S.

DVM florentem felicitatem vestram, quâ paucissimis retrò seculis, sub mitiore regimine, vicinarum omnium ciuitatum maiestatem, nouis opibus extinxistis; intueor: atq; pro comperto habeo, INDISCRETAM FELICIVM PEDISSEQVAM SVPERBIAM esse, vixq; cuiquam contigisse, abundare fortunâ, & indigere arrogantia: in hoc rerum & animorum vestrorum æstu, quo potentia Regum, ipsiq; elemento Maris limites definire, nonnullorum opinione videmini; non potui, quin pro amore patriæ, impendenda vobis fata (quæ armis ligonibusq; maturatis) paululùm saltem morer, si deprecari non possum. Eâ causâ à periculosis consilijs

non meis vos verbis dimouere, sed viri magni, Ciuis quōdam vestri, dhortari vaticinijs volui, vt memores vestri muneris, partam nuper Gustauiano bello constantiæ laudem, deserti officij infamiâ non deleatis. Legite ergo quæ IOANNES DANTISCVS Culmensis olim & Varmiensis Episcopus, personam IONÆ Prophetæ (ne Poetam cogitetis) mutuatus, Vrbi vestræ fata prænunciet.

*Vaticini
am p'ha
1722.*

V RBS noua, diues opum, DANTISCVM,
sue GEDANVM,

Accipe Diuinâ quæ tibi mente loquor.

Est breue tempus adhuc, si non peccata relinques

Hoc, quibus exundas tempore, fracta rues.

Creuisti circo. sic etiam Superis malè grata

Die cresces. instant iam tua fata tibi.

Impietas, fastus, luxus, tria monstra, ruina;

Iam tibi, ni fuerint prorsus abacta, parant.

His tribus es iam facta tumens, effrenis & exlex,

Hinc quodcunq; libet iure licere putas.

Parsq; tui potior tribus ijs est plena Senatus,

Humor hic in plebem deuus unde fluit.

Interijſſe

Interiſſe prius propter tria funditus iſta
Cum populis vrbes, oppida, regna liquet.
Hec nequit omnipotens tria ferre diuitus in te;
Quæ niſi depuleris, te grauis ira manet.
Iamque tibi glifcens excidia ſeua minatur
Ni properè facias, quæ mea dicta monent.

Imprimis redeas ad religionis auitæ
Quam te ſcis temere deſeruiſſe viam
Non veterum fugè, non temnas pia dogmata Patrum
Et noua, namq̃ nouum deſpice, virus habent.
Mentis & inflata ſinuofum pone tumorem
Ex partis opibus qui tibi magnus ineſt
Maior honeſtatis quam formæ cura ſit in te,
Vt iunctus niteat cum probitate decor.
Virgo tegat patulo turgentes pectore mammas,
Quæ, quaſi proſtitui debeat, ire ſolet.
Non ſit nupta procax, alienis compta capillis
Fascia ne ſuperet, neue tiara modum.
Serica cum gemmis & torquibus exue: Veſtis
Eſt ſatis huic Statui lanca digna tuo.
Illa tuos decuit maiores, te malus illam
Quis pudor hoc itidem tempore ferre vetat?
Sisq̃ poteſtati iurata mente fidelis,
Sub cuius placido tegmine tuta viges.

Copia te rerum non efferat haud maris ulla
Prosperitas: verti nam solet illa breui.
Pœniteas lasisse Deum, commissâ fateris
Et veniam, vitâ sub meliore petas.

Lingue voluptates, sectas erroris, & omne
In quo te Domino noueris esse ream.
Et quod adulterij, stupris, canisq; per hortos
Peccasti, supplex corde gemente dole.
Ingluuiem vincant ieiunia, templaq; luces
Quodq; Isai fuerat sit Metanœa tibi.

Pauperibus largire libens, fratrique remittas
Noxam, quod partum fraude, repende, tenes.
Te nihil hinc sequitur, nisi quod præstabis egenis,
Hoc siquidem vitâ fine carente beat.
Sic eris è multis, quæ restant, libera pœnis
Mitior & fuerit vindicis ira Dei.
Te plagæ tandem moneant iam ter tibi missæ,
Exitium grauius ne tibi quarta ferat.
Ante dedit pestes aër tibi, nuper & ignes
Quid dederint undæ, non meminisse nequis.

Hæc sed adhuc tria contemnens elementa superbis,
Te saltem reliquum cogat habere metum.
Si cum Terrigenis (erit actum) terra moueri
Cœperit, in prædam facta iacebis humi.

VLTRICES AQVILÆ commercia publica
tollent,

Comprimeret annona **VISTVL A** clausus iter.
Infantem Draco depascens tua mœnia eingat,
Alite prognatus, cuius es ipsa, Iouis.
Cumq; lupis aderunt *Vrsi*, cum *Tigrîde Pardi*
Cum catulis & item torua leana suis
*Vallar*is liceat, iungas quoque *Pelion Ossæ*,
Non secura tamen, ni Deus adsit, eris.

EXTERNIS tunc præsidijis si ustrata manebis,
Diuitijsq; tuis despoliata gemes.

Tunc te destituent vires, ornatus, & omnes
Delitiae, quibus es turpiter usa satis.
Quicquid in hortorum latebris, festisque diebus
Plebs spaciatus gessit, tunc miseranda lues.
Impietas, fastus, luxus, tria monstra, ruinam
Tunc simul in baratrum quod meruere cadent.
Admonui quondam Niniuitas profuit, & te
Ut possum moneo, si capis, adde fidem.
Longanimis solet esse Deus, respiscat ut inde
Peccator tolerans crimina multa diu.
Quæ cum non cessant, castigat & acrius affert
Cum magno pœnas scœnore supplicij.

Hæc

Hæc sunt verba, non cæco impetu, sed excelso iudicio, ne dicam, diuini numinis instinctu annis ab hinc centum, à vaticinante Ciue tuo ad te scripta, & ea non hominis inglorij aut imperiti; ad resque agendas vel diiudicandas minus idonei: sed magni illius Senatoris Regni, cui parem Gedanum non tulit; qui ab ineunte adolescentia in Principium nutritus aulis, capacem animum rerum varietate & usu imbuerat; qui trium Poloniæ Regum Alexandri, Ioannis Alberti, & Sigismundi, Secretarium non otiosum; eximix commendationis encomio egerat; qui Palæstinâ, Iudæâ, Syriâ, Arabiâ, Cretâ, Dulichio, Corcyra, Rhodo, Græciâque lustratâ; Hierosolymitanos, aliarumque plurimum superbissimarum Urbium atque Rerumpublicarum cineres, suis pedibus & oculis vsurparat: illius, qui ad Clementem VII. Papam, Maximilianum I. & Carolum V. Cæsares, Ferdinandum Bohemiæ Regem, omnesque penè Christiani Orbis Monarchas, totos duodecim annos, Orator Regius, Germaniam, Italiam, Galliam, Hispaniam, Britanniam, Belgium, Daniam, non Legationibus magis, quàm laudibus peragrarat: illius, qui, cùm Veneta Respublica victricibus Imperatoris armis premeretur, ter ad eorum castra missus Legatus, certâ conditione pacem Venetis dedit: illius, quem
Carolus

Carolus V. Imperator, cùm Imperij diadema positu-
rus, omnium Regum ac Principum Legatos dimissis-
set, vnum ex omnibus elegit, qui se è Belgio in Hi-
spaniam vsque comitaretur. Huius, inquam, talis
tantique viri hæc verba sunt & vaticinatio; quibus
ego nihil addo. vnum oro. Pone magnis cogita-
tionibus modum, ô Gedanum meum, & te non Vr-
bem Dominam, sed alienæ obnoxiam potestati con-
sidera. Scio, & memini, me ante annos propemo-
dum quadraginta, aut amplius, in iuuentute, com-
munissimâ Ciuitatis famâ, (quam & apud extraneas
deinde gentes vulgatam notauî) edoctum fuisse;
Dantiscum Ciuitatem liberam, nequaquam Polo-
norum Dominium, sed Patrocinium duntaxat subiis-
se: tantoque id facilius credebam, quantò plures, do-
natas libertate consimiles Ciuitates, in Imperio Ro-
mano numerabam; atque adeò, innatâ mortalibus
ambitione, sese vltra conditionem suam efferenti-
bus, pro Patriæ libertate, non rarò cum riuilibus de-
pugnabam. Verùm vbi crescente ætate paulò accu-
ratiùs excutere cœpi annalium fidem; etiam quàm
optarim citiùs, clariùsque deprehendi: Nos, cum
ob causas aliquas (iustæné illæ fuerint adhuc quidã
quærere audent) à Teutonici Ordinis obedientia
diuertissemus, extremaque meritò, nisi auxilij poten-

tiâ testi, metueremus, **SUBDITORVM** nomen;
multis legationibus, magnis precibus, & (si Historiæ
credimus) etiam lachrymis, à Poloniæ diu tergiuer-
sante Rege emissæ. Frustra ergo tam cito horum o-
bliuisceris, quæ æternis literarum signata monimen-
tis negare non audes. Sed neque tuæ magnitudini
viribusque aut opibus; neque propugnaculis mœni-
busque & aquis multum fide. Prudentiam ex tot re-
gnorum & urbium tibi non inferiorum euentu desu-
me, quarum in vix adulto flore luxuriosa imperia ce-
ciderunt, vt in ipsis iam suis sedibus quærantur. Non
in remotas aut alio calentes sole terras te ducant. nō
centum portarum famâ illustres Thebas; non tot
fortissimorum Ducum victricem Numantiam; non
Carthaginem, Tarentum, Hierosolymas, Saguntum,
Metapontium, suis insepulta pulueribus nomina, ca-
lamque eruat, aut aliarum huiuscemodi euersarum vr-
bium ingentia rudera ostendam tibi. Vicinam aspi-
ce Pomeraniam, & in ea potentissimam quondam
Metropolim quære **IVLINVM**. præclarum (teste
Cranzio) *Vandalorum Emporium circa annum Chri-
sti nongentesimum tantis opibus mercatorumq; negotijs
frequens quale vix tota habuit Europa, sola Constanti-
nopoli exceptâ; quære, inquam, nunc tantam Ciuita-
tem, & ne locum quidem eius facile inueneris.* La-
borat

borat Historiarum fides vt Iulium fuisse credamus.
Et ne antiquioribus vrbium casibus, meam Epistolam, & tuam memoriam onerem; quot nostro hoc seculo in vno Belgio & Germania præstantissimas ciuitates, nobilissimas arces, munitissima propugnacula, quâ ingenium & astus, quâ obsidio & fames, quâ ferrum & flamma decepit, domuit, expugnauit, deleuit! Subeat in mentem Breda, militaris disciplinæ Gymnasium, quò Iuuentus præcipua Gallica, Anglica, Germanica, ad condiscendas belli artes conueniebat, ad quam magnum illud belli decus Mauritius, quoties de munitionum accuratis absolutisq; operibus sermo incidisset, militiæ peritos remittere tanquam ad exemplar consuevit: & tamen illa, intra septuaginta proximos annos, sexies deditioem facere compulsa est! quid Schenkianum memorem propugnaculum? quid Tellinæ vallis Curiam, quid clauem Franconiæ Regiam aulam, quid Austriæ Ratisbonam? quid Philipsburgum, Bacheracum, Manheimium? quid Wurtzburgum Francofurtum Forchemium? quid Heidelbergam Augustam Hildesum? quid Wolferby tum Hannouiam Benfeldam Hammeliam? Boscoducum Mantuam Grollam Vesaliam? Crempam & Hermesteinium? & quid opus est, aut quis enumeret omnia, arces, vrbes, & oppida, quassatas, fractas, &

domita, humanæ vicissitudinis & inconstantis fortunæ documenta! Ne itaque mœnibus tuis & vallis superbias. Ne dixeris: Ciuitas Dantiscum est, & mansura Ciuitas est. Magdeburgum memoriâ repete (si parum adhuc tibi recensuisse videor) quantarum erat Vrbs illa virium! quàm vastis circumdata vallibus! quàm firmis coronata muris! quàm altis obducta fossis! quàm multis cincta propugnaculis! quantisque animis virisque instructa, tot olim Imperatorum Ducumque belli despectrix! & quam paucae interfluxerunt horæ, inter urbem hanc magnam, & nullam! an Magdeburgo munitiorem Ciuitatem tuam existimas? Si opportuna liberi maris vicinitas, maiores animos sumere iubet; ad modestiam Ostenda te & Rupella vocant: ita hæc illaqueatum innodatumque; vinculis mare vidit, ut potentissimi Regis, spe & ventis inflata classis, ijs rumpendis fuerit impar, adeoque etiamnum *mare clausum* libellis editis Angli fateantur. Si commoditate Portus tui, Nobilitatem Poloniam non posse carere existimas; vide ne erres. forte viam monstrabit necessitas, & alibi ubi minime speras, portum aperiet. Antuerpia te terreat. ostendit circa illam elatis Hispanis Battauorum industria, portuum celebritatem, non tam in situ locorum, quàm voluntate dominantium positam esse. Plurima ni-

ma nimirum temporum occasio immutat. multa que non raro etiam Regno utilia, tollunt Reges, ne nimum fastui alterius concessisse videantur. Paria timenda habes. & nescio quibus ostentis seque inuertentibus signis, inuertendam tuam quoque fortunam nonnulli augurentur. Si externarum auxilijs gentium intumescis, & dependere à fide illorum tua salus incipit, iam perijsti. Pauci Principes nostris sæculis alicui Reipublicæ aut laboranti Ciuitati, nisi in rem suam subueniunt. & quam fida hæc auxilia sint, te Palæologi in Orientis Imperij amissione, Maximilianus in Burgundiæ recuperatione, Galli in Neapolitani Regni occupatione docebunt. Ne itaque aliena Regum ac Rerumpublicarum arma aduoces: cadere tuis potes. Staret adhuc forsitan hodie in solo nostro, Teutonicus Ordo, nisi eundem amica auxilia, ex Germania ingenti pecunia adducta, suamet fede exturbassent; expilatoque prius stipendijs ærario, Mariæburgensem arcem, pro qua contra Polonia Reges defendenda, vocata erant, Polonia Regibus vendidissent. Sed & Teipsum in exemplum cape, & qua ratione, dum à Woldemaro Brandeburgensi Marchione, milite cingereris, Regno aliquando subducta fueris, velis meminisse. Vocarat, allectus vicinitatis compendio, Crucigeros in subsidium Bogusius.

gusius Capitaneus tuus: at illi recedente ab arce & urbe Marchione, eam pro Rege defensionem, pro se retinuerunt, suoque dominatui in mercedem laboris adiecerunt. Ita vnde sperari salus, inde timeri hostilia debent. Si denique in Saltacitum tuum spem locas; attende, ne post Gallicos Entagrios, post Papienses Curtios, post Florentinos Papos, post Batauios Claudios, post Neapolitanos Campobachios citò salter; præsertim si argenteos obsides extra inuenerit. Verum me, tantummodo Vatem exhibere volentem Patriæ amor longius prouexit. Finio. Vosque amplissimos Consules Ciuesque populares meos, etiam atque etiam obtestor, ut reuocatâ beneficiorum memoriâ, quibus Regum magnificâ magis quam prouidâ liberalitate ornati estis, officijque vestri & gloriæ memores, à vobis ipsis non discedatis. Non impello vos, ut conuellatis Priuilegia, & immunitates vestras perturbetis, sed ne nimium literarum apicibus inhæreatis, atque nùm eorum, quorum est condere, interpretari sit, an vestrum; diligenter pensitetis. Nolite in aliquorum Optimatum beneuolentia ferocius confidere. fauor is intra pacis consilia se continet. vbi arma induet necessitas (si tamen sine armis confici non possitis) suis, illos, non vestris, vñbus studuisse aduertetis. Neque vnus alicuius

alicuius Reipublicæ aut Ciuitatis audaciâ vos accendat, cuius fortè temeritatem fortuna adiuuit; cum tot millibus infortunatissimis exemplis terreamini Urbium ac populorum, qui defectionis præmium interitum retulerunt. Cauete ergo, ne immoderata fiduciæ præsumptione & inconsultis ardoribus in res serò poenitendas properetis, neué magis peruiaciam cum pernicië, quam obsequium cum securitate eligatis.

V.

Biblioteka Śląska

220057

I

Kzg 1 2257/67 100 000